

„JASTUČIĆI“ ELIZABETE MATORKIĆ BIŠENIĆ

„Jastučići“ Elizabete Matorkić Bišenić kao, po njenom mišljenju, „odgovarajuća forma za tekuća pitanja svakodnevice“, nastaju od 1999. godine do danas. Pri tome, svakodnevnica nije bezazleni protok vremena, već kontinuirano prožimanje utisaka i uticaja, u širokom rasponu, od prigode do prinude. Sposobnost umetnice da u deliću trajanja primeti opšte pravilo omogućilo je nastanak prve serije objekata-jastučića „Ja sam preglavni“. Naime, objekti od sunđera malih dimenzija izrezani su tekstom, kratkim sekvencama, transkriptima razgovora iz slučajnih životnih situacija. Sekvenca po jastučetu, koju čini uglavnom po nekoliko iskaza dvoje učesnika. Iskazi se kreću od rasprave oko svojine, preko suprotnosti-zajedništva, borbe za predominaciju, međusobnog odbijanja i niza sporova, do svojatanja intelektualnog dobra. Ponegde infantilni ton iskaza kao da do apsurdna dovodi konfliktnost socijalnog pozicioniranja, samo dotičući dnevnu politiku i govoreći o bazičnom u ljudskoj prirodi. Kroz jednostavne modele ljudskog ophođenja suptilno je naznačena ona manje svetla strana priče o sazdanju sveta.

Tekst vidimo pomoću senke u unutrašnjosti jastučeta od tananog materijala. Jednostavni nizovi ili grupe jastučića odaju utisak čistote, mira, ali i asketskog reda. Red podrazumeva neophodni minimum dobrog ukusa za sveukupno veoma sadržajan iskaz. Sama forma jastuka prva nas uvodi u sferu intime. Ona je, kao kontekst, od suštinskog značaja za utisak neposrednog susreta sa autentičnom istinom. Ipak, to je kvalitativno različita, za ovaj utisak i samo delo konstitutivna „umetnička istina“.

Postignuti balans između sna i nesanice, mira i nemira, istine i umetničke istine, uvodi nas u predele sopstvene imaginacije, gde se povodima pridodaju nizovi asocijacija, posredovanih slika iz sopstvenog iskustva. To svojstvo Gaston Bašlar naziva „imaginativnom austom“, svojstvom uspešnih umetničkih dela.¹ Njegovo stanovište o imaginaciji, kao o određenom tipu „duhovne pokretljivosti“, praktično se pokazuje na primerima odnošenja sa svakodnevljem kroz sve serije objekata-jastučića („Ja sam preglavni“, „Ja sam se zarekla“, „Ja sam iz Beograda“, „Ovo može, ovo ne može“, „Odlično, maco, odlično“ i „Boli me“) i šire delovanje Elizabete Matorkić Bišenić.

U rasponu od nagoveštaja do rudimentarne direktnosti, njen izrazito kultivisani izraz krije sposobnost da umetničkom procesu podvrgne gotovo sve iz sveta i života koji je okružuje i, bez izuzetka, uverava da je posredi nešto lično proživljeno. To uverenje i pažljivo odnošenje prema opštim i tzv. „malim temama“ (provokacijama), sposobnost složenih strukturiranja, primeren i osvešćen postupak tvorbe i, pre svega, osobena senzibilnost, izdvajaju ličnost Elizabete Matorkić na domaćoj umetničkoj sceni.

¹ Gaston Bašlar, *Vazduh i snovi: ogled o imaginaciji kretanja*, prevela s francuskog Mira Vuković, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad, 2001.